

آموزش فراگیر برای دانش آموزان با نیازهای ویژه (مبانی، اصول و راهبردها)

تألیف و گردآوری

سیده سمیه جلیل آبکنار

عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان

محمد عاشوری

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان

سرشناسه	: جلیل آبکنار، سیده سمیه ۱۳۴۰-
عنوان و نام پدیدآور	: آموزش فراگیر برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه (مبانی، اصول و راهبردها)/ تألیف و گردآوری سیده سمیه جلیل آبکنار، محمد عاشوری
مشخصات نشر	: اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۴۰۵
مشخصات ظاهری	: ۵۲۰ ص.
فروست	: انتشارات دانشگاه اصفهان؛ ۸۰۳.
شابک	: 978-600-110-273-8
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: آموزش و پرورش فراگیر Inclusive education آموزش و پرورش فراگیر -- ایران Inclusive education -- Iran کودکان ناتوان در یادگیری -- آموزش و پرورش Learning disabled children -- Education آموزش‌های ویژه Special education
شناسه افزوده	: عاشوری، محمد، ۱۳۵۸-
شناسه افزوده	: دانشگاه اصفهان
شناسه افزوده	: University of Isfahan
رده بندی کنگره	: LC ۱۲۰۰
رده بندی دیوئی	: ۳۷۱/۹۰۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۰۴۸۵۷۶۹

عنوان کتاب:	آموزش فراگیر برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه (مبانی، اصول و راهبردها)
تألیف و گردآوری:	سیده سمیه جلیل آبکنار، محمد عاشوری
ویراستار ادبی:	زهره طاهری اندانی
ناظر فنی:	رضا نیکبخت
ناشر:	دانشگاه اصفهان
نوبت چاپ:	اول، بهار، ۱۴۰۵
شمارگان:	۱۰۰۰
چاپ و صحافی:	دانشگاه اصفهان
قیمت:	۱۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال

تمامی حقوق نشر برای ناشر محفوظ است

مراکز فروش کتاب

اصفهان: دانشگاه اصفهان، چاپخانه دانشگاه، تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۱۸۵ و ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۹۲
پُست الکترونیکی: press@res.ui.ac.ir فروش الکترونیکی کتاب: <https://press.ui.ac.ir>
- میدان آزادی، خیابان دانشگاه، فروشگاه کتاب دانشگاه اصفهان تلفن: ۰۳۱-۳۷۹۳۲۰۶۸
تهران: میدان انقلاب، خیابان شهید لبافی‌نژاد، بین ۱۲ فروردین و اردیبهشت، پلاک ۲۳۸
مؤسسه کتابیران، مرکز پخش کتاب‌های دانشگاهی، تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۹۴۴۰۹ و ۰۲۱-۶۶۴۱۱۱۷۳

«النَّاسُ فِي الْحَقِّ سَوَاءٌ»

پیش‌گفتار

گاهی اوقات، دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به آموزش انفرادی و خدماتی منحصر به فرد نیاز دارند. تعدادی از آنها در بیشتر یا تمام ساعت‌های کلاسی از آموزش ویژه و خدمات اختصاصی استفاده می‌کنند و به نظر می‌رسد تمایل بیشتری به تحصیل در مدارس ویژه داشته باشند، ولی تعداد زیادی از این دانش‌آموزان با مقداری خدمات و حمایت قادر هستند در مدارس عمومی ادامه تحصیل دهند. یک اصل اساسی آموزش فراگیر هم این است که همه دانش‌آموزان با هر نوع ناتوانی تا حد امکان در کنار همدیگر تحصیل کنند و از آموزش مناسب و فرصت‌های برابر بهره‌مند شوند. در حقیقت، ما اعتقاد داریم حوزه فراگیرسازی آموزش و پرورش به شناخت و مطالعه‌ای جامع نیاز دارد. در کشورهای مختلف دیدگاه‌هایی متفاوت نسبت به این مسأله وجود دارد و در سال‌های اخیر پیشرفت‌های خوبی در سطح دنیا و ایران اسلامی به وجود آمده است.

تغییرات اساسی که تا کنون در نظام آموزشی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به وجود آمده است شامل چهار مرحله می‌شود؛ مرحله نخست جنبش عادی‌سازی بود که دانش‌آموزان با نیازهای ویژه هم از برنامه‌ریزی انفرادی در آموزش ویژه و هم از آموزش و پرورش عادی استفاده می‌کردند و نوعی رهاشدگی به وجود آمد. در مرحله بعدی، قانون محیط با کمترین میزان محدودیت تصویب شد که دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در کنار همسالان دارای تحول به‌هنگار قرار می‌گرفتند و سطوح پیوستار جایابی مطرح بود. در مرحله سوم، یکپارچه‌سازی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه در کلاس عمومی برجسته شد، ولی باز هم تمرکز بر ایجاد تغییر در دانش‌آموز بود و بر بهبود نظام آموزشی و مهارت‌های معلم تأکید نمی‌شد. در مرحله چهارم، آموزش فراگیر یا تلفیق کامل دانش‌آموزان با توانایی‌های گوناگون در همه جنبه‌های تحصیلی مطرح شد تا نیازهای همه دانش‌آموزان مورد توجه قرار گیرد. با این حال، ضرورت دارد به

حوزه آموزش ویژه فراگیر به عنوان حوزه‌ای نسبتاً جدید توجه ویژه شود.

بدون تردید، آموزش فراگیر در هر کشوری از ضرورت و اهمیتی ویژه برخوردار است. در این راستا، تا کنون تلاش‌هایی ارزشمند برای تدوین آثاری در حوزه مبانی، اصول و راهبردهای آموزش فراگیر انجام شده است که زحمات بی‌دریغ مؤلفان، پژوهشگران و متخصصان فرهیخته را ارج می‌نهم. کتاب حاضر در هجده فصل تنظیم شده است و به طور جامع مباحث مرتبط با تاریخچه و تحول آموزش فراگیر در جهان و ایران، نیازهای دانش‌آموزان، برنامه‌ریزی آموزشی، انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری، سنجش و ارزیابی، اصول و روش‌های آموزش متمایز برای گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، معلمان و مدیریت مدارس فراگیر، نگرش به آموزش ویژه و فراگیر و دوراهی جنبش فراگیرسازی کامل را بحث و بررسی می‌کند. این کتاب منبع درسی ارزشمندی برای دانشجویان رشته‌های آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، آموزش ابتدایی، علوم تربیتی، مشاوره، روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی و سایر رشته‌های مرتبط در دوره‌های تحصیلی مختلف است.

این اثر که حاصل تجربه‌های تخصصی، حرفه‌ای و یافته‌های علمی و پژوهشی مؤلفان است می‌تواند برای همه استادن آگاه، متخصصان خبره، کارشناسان متعهد، دانشجویان گرامی و مربیان و والدین مهربان مفید و مؤثر واقع شود. در اینجا از زحمات ارزشمند همکاران محترم در انتشارات دانشگاه اصفهان تقدیر می‌شود و از استادن ارجمند، صاحب‌نظران اندیشمند و دانشجویان گران‌قدر تقاضا می‌شود تا با راهنمایی‌ها و پیشنهادهای علمی خود در راستای غنی‌تر شدن این اثر به ما کمک کنند.

سیده سیمیه جلیل‌آبکنار

محمد عاشوری

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
پیشگفتار	۱
فصل اول: تاریخچه و تحول آموزش فراگیر در جهان و ایران	۱
هدف‌های یادگیری	۱
مقدمه	۱
تعریف آموزش فراگیر	۳
اهمیت و ارزش آموزش فراگیر و ابعاد کلیدی آن	۵
مدل‌های پزشکی و اجتماعی نسبت به ناتوانی	۷
مدل‌های مختلف درک نیازهای ویژه در راستای فراگیرسازی	۱۳
کیفیت آموزش فراگیر بر اساس رویکرد انتقادی و بومی	۱۷
فراگیرسازی و مسئولیت‌تصلی نظام آموزشی	۱۸
الگوهای فراگیرسازی جزئی و تفاوت آن با فراگیرسازی کامل	۱۸
موافقان و مخالفان آموزش ویژه و فراگیرسازی کامل و جزئی	۱۹
روند تحول در نظام آموزشی ویژه	۲۱
ابتکارهای شاخص و شروع فراگیرسازی	۲۲
مقایسه آموزش عادی، ویژه، یکپارچه و فراگیر	۲۶
مقایسه برون‌گذاری، جداسازی، یکپارچه‌سازی و فراگیرسازی	۲۸
مسیر فراگیرسازی از سال ۱۹۹۴ و چارچوب اقدام برای آموزش	۲۹
مسیر آموزش فراگیر از سال ۲۰۰۶ و نظام آموزش عمومی	۳۰
تعهد نسبت به فراگیرسازی در سال ۲۰۱۹ و برابری در آموزش	۳۳
بررسی و گزارش یونسکو در سال ۲۰۲۰ از توافقنامه سالامانکا	۳۴
توصیه‌های یونسکو در سال ۲۰۲۰ درباره برنامه درسی و ارزیابی	۳۴
دلایل اصلی بازنگری آموزش فراگیر	۳۵
تفسیر فراگیرسازی و کاربرد آن	۳۵
بحث درباره مدل‌های فراگیرسازی	۳۶
تأثیر باور غلط توسعه فراگیرسازی کامل بر آموزش ویژه	۳۷
امکان‌سنجی فراگیرسازی کامل	۳۸
اثربخشی آموزش فراگیر	۴۱
دوازده سردرگمی در فراگیرسازی	۴۴
دوازده تصور غلط درباره آموزش ویژه در راستای فراگیرسازی	۴۹
انکار واقعیت بین‌المللی فراگیرسازی	۵۳
تاریخچه و روند اجرای آموزش فراگیر در کشور ایران	۵۴
وضعیت موجود آموزش فراگیر در کشور ایران	۵۶

۵۸	آسیب‌شناسی در آموزش فراگیر و چالش‌های موجود
۶۰	دستیابی به وضعیت مطلوب در آموزش فراگیر ایران
۶۲	آینده آموزش فراگیر ایران
۶۳	خلاصه فصل
۶۴	پرسش‌های تشریحی
۶۷	فصل دوم: آموزش فراگیر در برخی کشورهای منتخب جهان
۶۷	هدف‌های یادگیری
۶۷	مقدمه
۶۹	آموزش فراگیر در کشور انگلستان
۷۰	آموزش فراگیر در کشور ژاپن
۷۲	آموزش فراگیر در کشور فرانسه
۷۳	آموزش فراگیر در کشور چین
۷۵	آموزش فراگیر در کشور کوه جنوبی
۷۶	آموزش فراگیر در کشور آمریکا
۷۸	آموزش فراگیر در کشور پرتغال
۸۰	آموزش فراگیر در کشور ایتالیا
۸۲	آموزش فراگیر در کشور اسپانیا
۸۴	آموزش فراگیر در کشور آلمان
۸۷	آموزش فراگیر در کشور لهستان
۹۰	آموزش فراگیر در کشور ایرلند
۹۲	آموزش فراگیر در کشور استونی
۹۴	آموزش فراگیر در کشور لتونی
۹۵	آموزش فراگیر در کشور مقدونیه شمالی
۹۸	آموزش فراگیر در کشور هند
۱۰۰	آموزش فراگیر در کشور کانادا
۱۰۱	آموزش فراگیر در کشور استرالیا
۱۰۴	آموزش فراگیر در کشور سوئد
۱۰۴	آموزش فراگیر در کشور دانمارک
۱۰۶	آموزش فراگیر در کشور فنلاند
۱۰۹	مقایسه آموزش فراگیر و آموزش ویژه در نروژ و فنلاند
۱۱۰	خلاصه فصل
۱۱۲	پرسش‌های تشریحی
۱۱۵	فصل سوم: نیازهای دانش‌آموزان در آموزش فراگیر بر اساس نوع اختلال
۱۱۵	هدف‌های یادگیری
۱۱۵	مقدمه

نیازهای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۱۱۶
نیازهای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۱۱۸
نیازهای دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی بیش‌فعالی.....	۱۲۱
نیازهای دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری.....	۱۲۴
نیازهای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی و حرکتی.....	۱۲۷
نیازهای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا.....	۱۲۹
نیازهای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا.....	۱۳۱
نیازهای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی.....	۱۳۳
نیازهای سایر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.....	۱۳۵
خلاصه فصل.....	۱۳۶
پرسش‌های تشریحی.....	۱۳۷
فصل چهارم: برنامه‌ریزی آموزشی در آموزش فراگیر بر اساس نوع اختلال	۱۳۹
هدف‌های یادگیری.....	۱۳۹
مقدمه.....	۱۳۹
اهداف برنامه درسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و مفاد آن.....	۱۴۰
رویکرد دسترسی به برنامه درسی عمومی.....	۱۴۱
اصول طراحی برنامه درسی فراگیر.....	۱۴۲
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۱۴۲
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۱۴۳
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی بیش‌فعالی.....	۱۴۵
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری.....	۱۴۷
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی و حرکتی.....	۱۴۸
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا.....	۱۵۱
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا.....	۱۵۲
برنامه‌ریزی آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی.....	۱۵۴
برنامه‌ریزی آموزشی برای سایر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.....	۱۵۵
خلاصه فصل.....	۱۵۶
پرسش‌های تشریحی.....	۱۵۷
فصل پنجم: انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری در آموزش فراگیر بر اساس نوع اختلال	۱۵۹
هدف‌های یادگیری.....	۱۵۹
مقدمه.....	۱۵۹
شرایط دسترسی به برنامه درسی عمومی به منظور انطباق‌سازی.....	۱۶۰
الگوی دسترسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه به برنامه درسی عمومی.....	۱۶۱
اصلاح و انطباق‌سازی برنامه درسی برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.....	۱۶۲
راهبردهای انطباق‌سازی آموزشی.....	۱۶۳

۱۶۴	راهبردهای انطباق‌سازی رفتاری
۱۶۲	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری
۱۶۶	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم
۱۶۷	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی بیش‌فعالی
۱۶۹	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری
۱۷۰	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی و حرکتی
۱۷۲	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا
۱۷۴	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا
۱۷۵	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۱۷۷	انطباق‌سازی آموزشی و رفتاری برای سایر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۱۷۸	خلاصه فصل
۱۷۸	پرسش‌های تشریحی
۱۸۱	فصل ششم: سنجش و ارزیابی در آموزش فراگیر بر اساس نوع اختلال
۱۸۱	هدف‌های یادگیری
۱۸۱	مقدمه
۱۸۲	سنجش و ارزیابی انطباقی و اصول اساسی آن
۱۸۳	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری
۱۸۵	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم
۱۸۶	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی بیش‌فعالی
۱۸۸	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری
۱۸۹	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی و حرکتی
۱۹۱	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا
۱۹۲	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا
۱۹۳	سنجش و ارزیابی دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۱۹۴	سنجش و ارزیابی سایر دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۱۹۵	خلاصه فصل
۱۹۶	پرسش‌های تشریحی
۱۹۷	فصل هفتم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان دیرآموز و کم‌توان ذهنی
۱۹۷	هدف‌های یادگیری
۱۹۷	مقدمه
۱۹۸	طرح همگانی برای یادگیری
۱۹۹	اصول طرح همگانی برای آموزش یادگیرندگان با نیازهای ویژه
۲۰۱	تمایز و آموزش متمایز در راستای آموزش فراگیر
۲۰۲	باورهای مختلف درباره آموزش متمایز
۲۰۲	فرایند آموزش در کلاس درس متمایز

آموزش متمایز برای دانش‌آموزان دیرآموز و کم‌توان ذهنی.....	۲۰۴
شناسایی دانش‌آموزان دیرآموز و کم‌توان ذهنی.....	۲۰۵
ویژگی‌های دانش‌آموزان دیرآموز.....	۲۰۶
تمایز دانش‌آموزان کم‌توان ذهنی و امکان فراگیرسازی.....	۲۰۸
اصول آموزش به دانش‌آموزان دیرآموز و کم‌توان ذهنی.....	۲۱۰
شیوه‌های تدریس به دانش‌آموزان دیرآموز و کم‌توان ذهنی.....	۲۱۱
آموزش متمایز برای یادگیری دانش‌آموزان دیرآموز و کم‌توان ذهنی.....	۲۱۲
خلاصه فصل.....	۲۲۰
پرسش‌های تشریحی.....	۲۲۱
فصل هشتم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۲۲۳
هدف‌های یادگیری.....	۲۲۳
مقدمه.....	۲۲۳
مدل اولیه اصلاح برنامه درسی و مدل چندوجهی برای آموزش متمایز.....	۲۲۴
دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری و کلاس‌های درس عمومی.....	۲۲۵
ساختار کلاس درس متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۲۲۸
ده تاکتیک بهبود مهارت‌های توجه دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۲۳۰
ده تاکتیک ساختارمندی درس برای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۲۳۲
آموزش متمایز و ملاحظه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری.....	۲۳۴
مهارت‌های خودنظم‌دهی و آموزش شناختی.....	۲۳۴
رویکردهای آموزشی متمایز برای بهبود مهارت‌های تفکر.....	۲۳۷
رویکردهای عمومی آموزش مستقیم و آموزش همسالان.....	۲۳۹
الگوهای ارائه خدمات آموزشی متمایز و آموزش فراگیر.....	۲۴۰
خلاصه فصل.....	۲۴۱
پرسش‌های تشریحی.....	۲۴۲
فصل نهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۴۵
هدف‌های یادگیری.....	۲۴۵
مقدمه.....	۲۴۵
ضرورت آموزش متمایز دانش‌آموزان با اختلال اوتیسم.....	۲۴۷
مزایای آموزش فراگیر برای دانش‌آموزان با و بدون اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۴۸
مزایای آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۴۸
روش‌های تدریس متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۴۹
اصول برنامه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۵۰
راهبردهای تدریس مؤثر برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۵۱
انواع برنامه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۵۳
مشکلات اجرای آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم و راهکارها.....	۲۵۶

تکنیک‌های توسعه مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۵۷
راهبردهای مؤثر برای محیط یادگیری حامی دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۵۷
نگرش معلمان به آموزش متمایز و فراگیرسازی دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۵۸
راهبردهای موفقیت‌آمیز برای تقویت همکاری دانش‌آموزان با اختلال‌های طیف اوتیسم.....	۲۶۰
خلاصه فصل.....	۲۶۱
پرسش‌های تشریحی.....	۲۶۲

فصل دهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی و بیش‌فعالی

هدف‌های یادگیری.....	۲۶۵
مقدمه.....	۲۶۵
نیازهای متمایز دانش‌آموزان با اختلال کم‌توجهی بیش‌فعالی.....	۲۶۷
ساختار متمایز کلاس درس و برنامه آموزشی.....	۲۶۸
الگوهای موفقیت‌آمیز چندمنظوره برای هم‌تدریسی.....	۲۶۹
آموزش متمایز با راهبردهای دوگانه پاسخ فیزیکی و نظریه هوش چندگانه.....	۲۷۱
آموزش متمایز با استفاده از فعالیت بدنی و علوم حرکتی.....	۲۷۳
ارزیابی رفتار کارکردی و خودمدیریتی مبتنی بر وابستگی.....	۲۷۴
آموزش مؤثر با استفاده از خودنظارتی و وابستگی گروهی.....	۲۷۶
خلاصه فصل.....	۲۷۷
پرسش‌های تشریحی.....	۲۷۸

فصل یازدهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری

هدف‌های یادگیری.....	۲۸۱
مقدمه.....	۲۸۱
عوامل مؤثر بر کلاس درس متمایز و آموزش فراگیر دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی.....	۲۸۲
مدیریت کلاس درس فراگیر و دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری.....	۲۸۳
مدل آموزش متمایز و طراحی همگانی برای یادگیری.....	۲۸۵
چهار دیدگاه درباره رویکرد تمایزگذاری.....	۲۸۶
حمایت از دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری.....	۲۸۷
راهبردهای آموزشی متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های هیجانی و رفتاری.....	۲۸۸
عوامل مؤثر در ایجاد رفتار موافق اجتماعی و اختلال‌های هیجانی و رفتاری.....	۲۹۲
راهبردهای مؤثر در کلاس آموزش فراگیر.....	۲۹۳
مهارت‌های مورد نیاز معلمان برای آموزش متمایز و برآورده ساختن نیازها.....	۲۹۴
ارزیابی رفتار کارکردی و مداخله و حمایت رفتاری مثبت.....	۲۹۵
خلاصه فصل.....	۲۹۶
پرسش‌های تشریحی.....	۲۹۷

فصل دوازدهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی و سایر

آسیب‌های سلامتی ۲۹۹

هدف‌های یادگیری ۲۹۹

مقدمه ۲۹۹

دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی، فراگیرسازی و انطباق‌های معقول ۳۰۰

دانش‌آموزان با نیازهای پزشکی، فراگیرسازی و انطباق‌های معقول ۳۰۳

فراگیرسازی دانش‌آموزان با آسیب مغزی تروماتیک و آسیب مغزی اکتسابی ۳۰۴

فلج مغزی و توصیه‌های آموزشی ۳۰۶

اختلال‌های تشنجی و توصیه‌های آموزشی ۳۰۷

انطباق‌یابی‌ها و آموزش دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی ۳۰۸

الگوهای ارائه خدمات متمایز و فراگیرسازی کودکان با ناتوانی جسمی ۳۰۹

هدف‌های آموزشی و برنامه‌دستی کودکان با ناتوانی‌های جسمی ۳۱۰

راهنماهای آموزشی متمایز برای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی ۳۱۲

آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با ناتوانی‌های جسمی و حرکتی ۳۱۳

خلاصه فصل ۳۱۵

پرسش‌های تشریحی ۳۱۶

فصل سیزدهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۱۹

هدف‌های یادگیری ۳۱۹

مقدمه ۳۱۹

حمایت از دانش‌آموزان در محیط‌های آموزشی فراگیر ۳۲۰

دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا و جایابی آموزشی ۳۲۱

چالش دوگانه آموزش دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا و آموزش متمایز ۳۲۳

اهمیت آموزش همدلانه و متمایز برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۲۵

آموزش متمایز به عنوان یک وسیله برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۲۶

لحظه استفاده و متناسب‌سازی آموزش برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۲۷

زمینه استفاده و مخاطب در آموزش متمایز دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۲۸

انطباق آموزشی و شیوه زبانی برای دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۲۸

طرح آموزش انفرادی و مدل‌های برنامه‌ریزی زبان ۳۲۹

طبقه‌بندی رویکردها و روش‌های برقراری ارتباط با دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۳۰

رویکردهای سازنده‌گرایانه و همدلانه در آموزش متمایز دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۳۲

آموزش متمایز و توانمندسازی دانش‌آموزان ناشنوا و کم‌شنوا ۳۳۳

خلاصه فصل ۳۳۴

پرسش‌های تشریحی ۳۳۵

فصل چهاردهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا ۳۳۷

هدف‌های یادگیری ۳۳۷

۳۳۷	مقدمه
۳۳۸	پذیرش آموزش متمایز برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا
۳۳۹	راهکارهای انطباقی برای حمایت از دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا در آموزش متمایز
۳۴۰	کاربرد آموزش متمایز برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا در مدارس فراگیر
۳۴۱	برنامه‌ی درسی عمومی و هسته‌ای گسترده برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا
۳۴۳	آموزش متمایز برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا برای یادگیری دروس
۳۴۳	برنامه‌ریزی و آگاهی‌بخشی
۳۴۴	آموزش و ارزیابی
۳۴۶	بهریستی اجتماعی و عاطفی
۳۴۸	امکانات و تسهیلات ضروری برای دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا
۳۴۹	مهارت‌های اساسی در آموزش متمایز به دانش‌آموزان نابینا و کم‌بینا
۳۵۱	روش‌های کمک به افراد نابینا و کم‌بینا در جهت‌یابی و حرکت
۳۵۲	خلاصه فصل
۳۵۴	پرسش‌های تشریحی
۳۵۵	فصل پانزدهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۳۵۵	هدف‌های یادگیری
۳۵۵	مقدمه
۳۵۶	استدلال‌های منطقی آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۳۵۸	چهارچوب نظری و اصول اساسی آموزش متمایز
۳۵۸	عناصر اصلی برنامه‌ی درسی متمایز
۳۵۹	راهبردهای آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۳۶۱	فراگیرسازی و آموزش متمایز برای دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۳۶۲	آموزش متمایز برای تسهیل کاربرد اجتماعی زبان
۳۶۳	آموزش متمایز برای راهبردهای پرسیدن سؤال
۳۶۴	آموزش متمایز برای بهبود سواد خواندن و نوشتن
۳۶۵	راهکارهای بهبود روایت‌های شخصی کاربران ارتباط مکمل و جایگزین
۳۶۶	راهبردهای ترغیب دانش‌آموزان دارای اختلال‌های ارتباطی به گفتگو
۳۶۸	ارزیابی پیشرفت دانش‌آموزان با اختلال‌های ارتباطی
۳۶۹	خلاصه فصل
۳۷۰	پرسش‌های تشریحی
۳۷۳	فصل شانزدهم: اصول و روش‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد
۳۷۳	هدف‌های یادگیری
۳۷۳	مقدمه
۳۷۴	منطق آموزش متمایز برای دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد
۳۷۵	ویژگی‌های آموزش متمایز برای دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد

۳۷۷	ملاحظه‌های آموزشی برای دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد
۳۷۸	همکاری و هم‌تدریسی برای دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد در کلاس متمایز
۳۷۹	فراگیرسازی کودکان تیزهوش و بااستعداد کم‌پیشرفت
۳۸۲	توانمندسازی دانش‌آموزان دانش‌آموزان استثنایی دوگانه
۳۸۴	راهکارهای کاربردی در آموزش دانش‌آموزان استثنایی دوگانه
۳۸۵	خلاصه فصل
۳۸۶	پرسش‌های تشریحی
۳۸۷	فصل هفدهم: والدین، معلمان و مدیریت مدارس فراگیر
۳۸۷	هدف‌های یادگیری
۳۸۷	مقدمه
۳۸۹	پیام‌های متفاوت دربارهٔ اصلاحات در گوش دادن به صدای والدین
۳۹۱	تغییر صدای والدین از نگرانی اولیه تا پرونده دادگاه
۳۹۴	برون‌گذاری در فراگیرسازی
۳۹۵	یک محیط پرورشی و علت ارزش قائل والدین برای مدارس ویژه
۳۹۶	ادعای والدین دربارهٔ حقوق کودکان برای ارائه نیازهای ویژه
۳۹۸	تقاضای والدین برای تاسیس مدارس ویژه
۳۹۹	بیش از حد بودن تقاضا برای مدارس ویژه
۳۹۹	مسئولیت مدیریت مدرسه برای توجه به نیازهای ویژه و والدین
۴۰۰	استفاده از منابع و خدمات جایگزین در مدارس استثنایی
۴۰۲	مری‌گری و تدریس خصوصی: فراگیرسازی یا جداسازی
۴۰۳	برون‌گذاری مثبت و منفی
۴۰۳	آموزش در خانه و علت افزایش آن
۴۰۴	انتظار از معلمان و تأثیر قوانین بر شناسایی کودکان نیازهای ویژه
۴۰۷	اعتماد به مدیر مدرسه و توزیع بودجه برای نیازهای ویژه
۴۰۹	مدیریت متناسب‌سازی منابع مدرسه و نظارت بر مدارس فراگیر
۴۱۱	دانش مدیریت مدرسه دربارهٔ نیازهای ویژه و شفافیت بودجه
۴۱۲	نقش تسهیل‌گران نیازهای ویژه
۴۱۲	استرس معلمان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و انتظارات بالا
۴۱۴	نقش دستیاران آموزشی و مشکلات آنها
۴۱۶	نادیده گرفتن نیازها و سردرگمی هماهنگ کننده نیازهای ویژه
۴۱۷	فراگیرسازی به عنوان قدرت یا مانع پیشرفت مدرسه
۴۱۹	خلاصه فصل
۴۲۰	پرسش‌های تشریحی
۴۲۱	فصل هجدهم: نگرش به آموزش ویژه و فراگیر و دوراهی جنبش فراگیرسازی کامل
۴۲۱	هدف‌های یادگیری

۴۲۱	 مقدمه
۴۲۳	 شایستگی معلمان برای آموزش فراگیر
۴۲۴	 عوامل مؤثر بر اجرای فراگیرسازی
۴۲۵	 موضوع‌های مهم در آموزش فراگیر و فلسفه و هسته اصلی آن
۴۲۷	 اندازه کلاس، تعداد، نسبت و درجه نیازهای ویژه در یک کلاس
۴۲۸	 نگرش معلمان نسبت به مشارکت در آموزش فراگیر
۴۳۰	 عوامل مؤثر در بهبود نگرش افراد جامعه نسبت به فراگیرسازی
۴۳۰	 اثربخشی برنامه‌های آموزش فراگیر و ویژه
۴۳۱	 دیدگاه‌های دانش‌آموزان با نیازهای ویژه
۴۳۲	 دیدگاه والدین
۴۳۳	 دیدگاه معلمان
۴۳۴	 ظهور و سقوط آموزش ویژه
۴۳۷	 تأکید بیش از حد بر برتری
۴۴۱	 تأکید بیش از حد بر فراگیرسازی
۴۴۴	 تأکید بر آموزش ویژه و آموزش فراگیر
۴۴۵	 تأکید بر آموزش ویژه فراگیر
۴۴۶	 راهبردهای آموزش ویژه فراگیر
۴۴۷	 پیوستار گزینه‌های جایابی از کلاس‌های عمومی تا مدارس ویژه
۴۴۷	 جایابی مؤثر اکثر دانش‌آموزان در مدارس عمومی
۴۴۸	 همکاری بین مدارس عمومی و استثنایی
۴۴۹	 انعطاف‌پذیری آموزش در مناسب‌ترین محیط در طول تحصیل
۴۴۹	 سازماندهی آموزش بهینه برای همه کودکان دارای نیازهای ویژه
۴۵۱	 مؤثرترین روش آموزش ویژه و فراگیر با تمرکز متوازن
۴۵۴	 تضادهای زیربنای فلسفه فراگیرسازی کامل
۴۵۷	 راه‌حل‌های افزایش استانداردها و توسعه فراگیرسازی
۴۵۸	 دوراهی نهایی جنبش فراگیرسازی کامل و سیاست‌های واقع‌بینانه‌تر
۴۶۰	 توصیه‌ها برای سیاست‌گذاری و عملکرد نظام‌های آموزشی ویژه و فراگیر
۴۶۱	 آمادگی مدارس عمومی برای آموزش کودکان با نیازهای ویژه
۴۶۳	 ارزیابی و راهنمایی کودکان با نیازهای ویژه
۴۶۳	 راهبردهای خاص برای آموزش کودکان با نیازهای ویژه
۴۶۴	 کمک مالی برای کودکان با نیازهای ویژه
۴۶۵	 خلاصه فصل
۴۶۷	 پرسش‌های تشریحی
۴۶۵	 نتیجه‌گیری کلی
۴۶۶	 فهرست منابع

فصل اول

تاریخچه و تحول آموزش فراگیر در جهان و ایران

هدف‌های یادگیری

- ۱- آموزش فراگیر را تعریف کنید و اهداف، اهمیت و ابعاد آن را بنویسید.
- ۲- تفاوت رویکردهای پزشکی و اجتماعی نسبت به ناتوانی و مدل‌های مربوط را شرح دهید.
- ۳- بحث موافقان و مخالفان آموزش ویژه و فراگیرسازی کامل و جزئی را تبیین کنید.
- ۴- روند تحول در نظام آموزشی ویژه و تفاوت آموزش ویژه، یکپارچه و فراگیر را بنویسید.
- ۵- مسیر فراگیرسازی از سال ۱۹۹۴ تا ۲۰۲۰ و دلایل اصلی بازنگری آموزش فراگیر را بنویسید.
- ۶- باورهای غلط درباره فراگیرسازی را شرح دهید و درباره تأثیر آنها بحث کنید.
- ۷- امکان‌سنجی فراگیرسازی کامل و شواهد پژوهشی اثربخشی آموزش فراگیر را توضیح دهید.
- ۸- دوازده سردرگمی در فراگیرسازی و دوازده تصور غلط در آموزش ویژه را شرح دهید.
- ۹- تاریخچه آموزش فراگیر در کشور ایران و مراحل و روند اجرای آن را شرح دهید.
- ۱۰- نحوه دستیابی به وضعیت مطلوب در آموزش فراگیر ایران و آینده آن را تحلیل کنید.

مقدمه

به‌تازگی، مهم‌ترین مسأله عمومی که توجه دولت‌های مختلف را به خود جلب کرده است، آموزش کودکان با نیازهای ویژه^۱ و نیازهای آموزشی ویژه آنان است (هورنبی^۲، ۲۰۲۱). موضوع این است که چگونه می‌توان آموزش مؤثر برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را به سمت فراگیرسازی^۳ و ارتقای استانداردهای آموزشی هدایت کرد. به نظر می‌رسد سیاست‌های

^۱. Children with special needs

^۲. Hornby

^۳. Inclusion

فعلی در حوزه آموزش فراگیر^۱ بتواند در اجرای برنامه‌ها مؤثر باشد؛ البته بی‌توجهی به توانایی معلمان در آموزش مؤثر سبب پیچیدگی در برآورده کردن نیازهای ویژه دانش‌آموزان در جریان اصلی^۲ یا عمومی کلاس‌های درس می‌شود و تمام تلاش‌ها را با شکست مواجه می‌کند.

در دهه‌های اخیر، در حوزه آموزش و پرورش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، رویدادهای فراوانی رخ داده است (لورمن و همکاران، ۲۰۰۱/۱۴۰۰). اگر توسعه همه‌جانبه آموختن برای بهتر زیستن مدنظر باشد، نظام آموزشی باید طوری متحول شود که تمامی افراد، حتی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، از حمایت‌های مورد نیاز بهره‌مند شوند (گراهام^۳، ۲۰۲۴). در واقع، آموزش فراگیر رویکردی است که همه دانش‌آموزان را قادر می‌کند تا در یک کلاس درس شرکت کنند و با هم یاد بگیرند (وایدر^۴ و همکاران، ۲۰۲۵).

بسیاری از متخصصان و صاحب‌نظران درباره فراگیرسازی استدلال‌هایی دارند و بیان می‌کنند در حال حاضر ضرورت دارد مسیری که در رابطه با فراگیرسازی آموزش کودکان با نیازهای ویژه وجود دارد متوقف و به طور جدی بررسی شود. متخصصان به دنبال بررسی مسیر کنونی فراگیرسازی با نگاهی دقیق به نحوه راه‌اندازی آن هستند. سه باور غلط درباره فراگیرسازی در سی سال گذشته ایجاد شده‌اند که تأثیرگذار بوده‌اند. باور غلط اول این است که چارچوب سالامانکا^۵ در سال ۱۹۹۴ باعث توسعه فراگیرسازی کامل شده و آن را پیشنهاد کرده است. باور غلط دوم این است که نشان داده شده فراگیرسازی کامل یک رویکرد عملی برای برطرف کردن نیازهای ویژه در هر نظام آموزشی است و کشورهای ایتالیا و کانادا را می‌توان به عنوان نمونه‌هایی موفق در نظر گرفت. باور غلط سوم این است که شواهد پژوهشی قانع‌کننده‌ای نشان می‌دهد آموزش فراگیر مؤثرتر از آموزش ویژه در دستیابی به نتایج موفق برای کودکان دارای نیازهای ویژه بوده است (گراهام^۶، ۲۰۲۴).

چالش‌های مربوط به جاییابی کودکان دارای نیازهای ویژه در برخی از کشورها با تفاوت‌های منطقه‌ای و مدرسه‌ای در شناسایی انواع و درجات نیازهای ویژه در کودکان و نوجوانان در سراسر کشور بیشتر می‌شوند (هاچینسون^۶، ۲۰۲۱). البته، آموزش فراگیر در کشور ایران در طول دوران تحول خود با چالش‌ها و موانع مختلفی مواجه بوده است، زیرا

1. Inclusive education

2. Mainstream

3. Graham

4. Wider

5. Salamanca

6. Hutchinson

تناقض‌هایی بین تلاش‌ها و سیاست‌های دوگانه و متضاد در راستای پیروی از قوانین موجود برای فراگیرسازی و در عین حال بهبود سطح کلی پیشرفت این کودکان وجود دارد (عاشوری، ۱۴۰۲). به طور کلی، مشخص شده است آموزش فراگیر به دور از مشکل نیست و پرسش‌ها و نگرانی‌های زیادی دربارهٔ فرایند اجرای آن وجود دارد.

تعریف آموزش فراگیر

معنای اصطلاح «آموزش فراگیر» دامنه‌ای گسترده دارد و شامل همهٔ دانش‌آموزان می‌شود. پژوهش‌ها دربارهٔ آموزش فراگیر عمدتاً هنجاری هستند، زیرا بر اصطلاحاتی مانند «عدالت» و «آزادی» تأکید دارند (گراهام، ۲۰۲۴). ترجمهٔ چنین اصطلاحاتی در عمل ساده نیست، زیرا معنی آنها به ارزیابی ذهنی مربوط به زمان و مکانی که قرار است در آن رخ دهد بستگی دارد (راپ و کورال-گرانادوس^۱، ۲۰۲۱). تمرکز کلی بر فراگیرسازی آموزشی را می‌توان به بیانیهٔ سالامانکا و چارچوب اقدام برای آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه نسبت داد که در سال ۱۹۹۴ تدوین شد (یونسکو^۲، ۲۰۲۰). با این حال، درک و تعریف مفهوم آموزش فراگیر و توسعهٔ آن در کشورهای مختلف اندکی متفاوت است و پژوهش دربارهٔ آن را برای درک این مفهوم ضروری‌تر می‌کند (هرناندز-تورانو^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). در ادامه، شش تعریف نزدیک به هم، هم‌راستا و هم‌سو از آموزش فراگیر ارائه شد اند که همگی برای ارائهٔ معنی دقیق و کامل این نوع آموزش تلاش دارند:

- ۱- آموزش فراگیر یک فلسفهٔ آموزشی است که دسترسی به آموزش را برای همهٔ دانش‌آموزان فراهم می‌کند؛ یک رویکرد جامع به آموزش و یادگیری است که برابری را در اولویت قرار می‌دهد و تنوع را در همهٔ اشکال آن ارزشمند می‌داند. مفهوم اصلی آموزش فراگیر به این نکته اشاره دارد که هر دانش‌آموزی منحصربه‌فرد است و مجموعه‌ای از توانمندی‌ها، چالش‌ها و دیدگاه‌های خود را در محیط یادگیری به همراه می‌آورد.
- ۲- آموزش فراگیر به معنای حصول اطمینان از برطرف کردن موانع مشارکت و یادگیری، انطباق برنامه‌های درسی و مواد آموزشی و یادگیری برای همهٔ فراگیران با هرگونه تنوع است تا به بیشینهٔ توانمندی‌های بالقوهٔ خود دست یابند. در این فرایند، از حضور، مشارکت و موفقیت همهٔ دانش‌آموزان در فرصت‌های یادگیری عادلانه حمایت می‌شود.

¹. Rapp & Corral-Granados

². UNESCO

³. Hernández-Torrano

۳- آموزش فراگیر یک رویکرد آموزشی است که تضمین می‌کند همه دانش‌آموزان، صرف‌نظر از پیشینه یا توانایی، فرصت‌های برابر برای موفقیت دارند. این آموزش بر تنوع، برابری، و دربرگیری تمرکز دارد و محیطی را ایجاد می‌کند که در آن هر یادگیرنده منحصر به فرد باشد (گوردون-گولد^۱ و هورنبی، ۲۰۲۳).

۴- آموزش فراگیر فرایندی تحولی در تغییر نظام آموزشی رایج و عمومی است. مفهوم حمایت از آموزش فراگیر بر تحصیل در نزدیک‌ترین مدرسه، یعنی مدرسه‌ای که اگر دانش‌آموزی ناتوانی نداشت، می‌توانست در آن آموزش ببیند، تمرکز دارد. طبق این مفهوم، دانش‌آموزان با نیازهای ویژه عضو گروه همسالان (عادی) خود هستند.

۵- آموزش فراگیر به معنای تلفیق کامل دانش‌آموزان با توانایی‌های گوناگون در همه ابعاد تحصیلی است که شامل دانش‌آموزان به آن دسترسی دارند. این نوع آموزش شامل تمامی مدارس و کلاس‌های درس عمومی می‌شود که به منظور برآوردن نیازهای همه دانش‌آموزان تغییر پیدا کرده و انطباق یافته است. در آموزش فراگیر، تفاوت‌ها قابل احترام هستند و ارزش‌گذاری می‌شوند (لورمن و همکاران، ۲۰۰۱/۱۴۰۰؛ به‌پژوه و عاشوری، ۱۳۹۳).

۶- آموزش فراگیر بیانگر آخرین، جدیدترین و مناسب‌ترین تغییر در نظام آموزشی است که از آن به عنوان فراخوانی تحولی در نظام آموزشی یاد می‌شود. مفهوم حمایت از آموزش فراگیر بر تحصیل همه دانش‌آموزان در نزدیک‌ترین مدرسه به محل زندگی خود، یعنی مدرسه‌ای که اگر تفاوت برجسته یا ناتوانی نداشتند، می‌توانستند در آن آموزش ببینند، تمرکز دارد (عاشوری و جلیل‌آبکنار، ۱۳۹۲).

به طور کلی، آموزش فراگیر یکی از گرایش‌های نسبتاً جدیدی است که بسیاری از کشورها از آن به عنوان یک فرایند نوین برای پیشرفت علمی و آموزش دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه استفاده می‌کنند (مدش^۲، ۲۰۲۳). همان‌طور که در شکل (۱-۱) مشاهده می‌شود، هدف از آموزش فراگیر حذف موانع یادگیری، تقویت روابط مثبت و ترویج احساس تعلق برای همه دانش‌آموزان، بدون در نظر گرفتن وضعیت اقتصادی اجتماعی، قومیت، زبان، جنسیت یا ناتوانی است.

¹. Gordon-Gould

². Madhesh

شکل ۱-۱. معرفی آموزش فراگیر

اهمیت و ارزش آموزش فراگیر و ابعاد کلیدی آن

آموزش باکیفیت مستلزم اعطای فرصت برابر به تک تک کودکان است؛ تضمین دسترسی و فرصت‌های برابر برای کودکان در مدرسه یکی از راهبردهای اصلی سیاست‌های آموزشی و فرصت‌ها در مدرسه و جامعه است. به طور کلی، این مفهوم مسائل مربوط به آموزش فراگیر را به همراه دارد، زیرا راه‌هایی را برای آموزش کودکان با نیازهایی ویژه مانند اختلال یادگیری، ناشنوا و کم‌شنوا، اختلال‌های ارتباطی، نابینا و کم‌بینا، اختلال‌های هیجانی و رفتاری، ناتوانی جسمی و کم‌توانی ذهنی در نظر می‌گیرد (الحسن^۱، ۲۰۲۴). فراگیرسازی و گنجاندن کودکان با نیازهای ویژه در مدارس عمومی یا جریان اصلی تارمانی که بتواند به هدف بزرگ‌تر آموزش مؤثر دانش‌آموزان و حمایت مناسب از آنها کمک کند، هدفی مهم و ارزشمند است.

مهم‌ترین ارزش فراگیرسازی برای کودکان با نیازهای ویژه تجربه دربرگیری و قرار گرفتن در جامعه خود پس از پایان دوره تحصیلی است. گنجاندن در کلاس‌های درس و مدارس عمومی فقط زمانی توجیه‌پذیر است که به این هدف کمک کند (گراهام، ۲۰۱۴). بنابراین، ورود به مدارس عمومی به خودی خود هدفی مناسب در آموزش کودکان با نیازهای ویژه تلقی نمی‌شود. به همین دلیل، مفهوم فراگیرسازی کامل^۲ جای تأمل دارد. بیشتر دانش‌آموزان، صرف‌نظر از اینکه در درازمدت به نفعشان باشد یا نباشد، باید در کلاس‌های عمومی مشغول به تحصیل شوند و احتمال دارد تعدادی اندک از آنها که شرایط خاص دارند در مدارس ویژه درس بخوانند. البته برای کودکان با نیازهای ویژه مهم‌تر است که آموزشی مناسب، باکیفیت و مؤثر را تجربه کنند تا آمادگی لازم را برای استقلال به دست آورند و بعد از دوران تحصیل احساس

¹. Alhassan

². Full inclusion

کنند در جامعه خود مشارکت دارند، نه اینکه فقط در سال‌های تحصیلی در مدارس عمومی درس بخوانند و بعد فراموش شوند.

برای اینکه آموزش مؤثر باشد، باید از کیفیت زیادی برخوردار باشد و نیازهای دانش‌آموزان را برآورده کند. آموزش با کیفیت زیاد به دانش‌آموزان با نیازهای ویژه امکان می‌دهد تا توان بالقوه خود را از طریق فعالیت‌های درسی و فوق‌برنامه مرتبط به طور کامل کشف کنند و به فعلیت برسانند. همچنین، آنها را با مهارت‌های اجتماعی، حرفه‌ای، زندگی و تحصیلی مجهز می‌کند که برای پیشرفت مؤثر با خودکارآمدی نیاز دارند. این امر آنها را قادر می‌کند تا حد امکان مستقل شوند، احساس ارزشمندی کنند و خود را بخشی از جامعه بدانند. به طور کلی، این موارد به خودشکوفایی مربوط می‌شوند؛ یعنی فرصتی فراهم شود تا فرد در بهترین شرایط استفاده از توانایی‌های خود قرار گیرد و مهارت‌های لازم برای پیگیری نقاط قوت خویش را یاد بگیرد و مشکلات یادگیری یا ناتوانی خود را به نحو مطلوب مدیریت کند. برای دستیابی به هدف‌های آموزش فراگیر، تلاش برای تغییر هر یک از ابعاد نظام‌های آموزشی، از جمله آماده‌سازی معلمان، آموزش، شیوه‌های کلاس درس و سیاست‌های مدرسه ضروری است (ساندوال منا و ویتولر^۱، ۲۰۲۵). به طور کلی، ابعاد کلیدی آموزش فراگیر، همان‌طور که در شکل (۱-۲) آمده است، عبارت‌اند از:

- ۱- برابری و دسترسی: هدف آموزش فراگیر حذف موانع یادگیری و تضمین دسترسی برابر همه دانش‌آموزان به فرصت‌های آموزشی، منابع و خدمات پشتیبانی است.
- ۲- تنوع و فردیت: آموزش فراگیر تنوع یادگیرندگان، از جمله تفاوت‌ها در توانایی‌ها، پیشینه‌ها، فرهنگ‌ها، زبان‌ها و سبک‌های یادگیری را به رسمیت می‌شناسد و ارج می‌نهد. این آموزش اذعان می‌کند که هر دانش‌آموز منحصر به فرد است و ممکن است به رویکردهایی متفاوت برای تدریس و پشتیبانی نیاز داشته باشد.
- ۳- همکاری و مشارکت: آموزش فراگیر همکاری بین مربیان، کارکنان پشتیبانی، دانش‌آموزان، خانواده‌ها و جامعه را برای ایجاد محیط‌های یادگیری ترویج می‌دهد که پاسخ‌گوی نیازهای همه یادگیرندگان باشد. این آموزش بر مشارکت فعال و تعامل در فعالیت‌های یادگیری تأکید دارد.

1. Sandoval Mena & Waitoller